

بررسی عوامل شناختی-رفتاری مؤثر بر شورش‌های بعد از بازی فوتبال

حمید کریمی^۱، سید سعید آقائی^{۲*}، علی باصری^۳

۱. دانشجوی دکتری گروه جامعه‌شناسی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.
۲. استادیار گروه جامعه‌شناسی ورزش، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. (نویسنده مسئول)
۳. استادیار گروه مردم‌شناسی، دانشکده ادبیات، علوم انسانی و اجتماعی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

Investigating the cognitive-behavioral factors affecting post-soccer riots

Hamid Karimi¹, Seyed Saeid Aghaei^{2*}, Ali Baseri³

۱. Ph.D. student of Department of Sociology, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran
۲. Assistant Professor Department of Sociology of Sport, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran
۳. Assistant Professor Department of Anthropology, Faculty of Literature, Humanities and Social Sciences, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

چکیده

شورش به‌عنوان یکی از پدیده‌های موجود در فوتبال می‌بایستی به‌صورت جدی‌تری دنبال و بررسی گردد. تحقیق حاضر با هدف بررسی عوامل شناختی-رفتاری مؤثر بر شورش‌های بعد از بازی فوتبال طراحی و اجرا گردید. پژوهش حاضر از لحاظ هدف کاربردی، از نظر شیوه گردآوری داده‌ها از نوع آمیخته بود. روش کیفی مورد استفاده در تحقیق حاضر از نوع تحلیل تم بود. جامعه آماری تحقیق حاضر شامل افراد آگاه به موضوع تحقیق بودند که با توجه به روش نمونه‌گیری هدفمند تعداد ۱۲ نفر به‌عنوان نمونه تحقیق مشخص شدند. نمونه‌گیری در این تحقیق تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت. جامعه آماری در بخش کمی شامل برخی تماشاگران حاضر در فوتبال لیگ برتر ایران بود. به‌منظور تجزیه و تحلیل داده‌های تحقیق حاضر از کدگذاری به‌صورت کدگذاری باز، محوری و انتخابی و همچنین روش معادلات ساختاری استفاده شد.

کلیه روند تجزیه و تحلیل داده‌های تحقیق حاضر در نرم‌افزار MaxQda، SPSS و PLS انجام شد. ابزار گردآوری اطلاعات در تحقیق حاضر شامل مصاحبه؛ پرسشنامه محقق ساخته بود. مطابق با نتایج مشخص گردید که عوامل شناختی-رفتاری مؤثر بر شورش‌های بعد از بازی فوتبال شامل جنبه‌های نگرشی، شخصیتی و فردی (عوامل شناختی) و همچنین مسائل فرهنگی، محیطی و اجتماعی (عوامل رفتاری) می-باشد. نتایج نشان داد که در میان عوامل شناسایی شده عامل فرهنگی با میزان تاثیر ۰/۹۱۹ مهمترین عامل مشخص گردید. بنابراین نتایج نشان دهنده این مساله می باشند که در جهت کاهش شورش‌های بعد از بازی فوتبال می بایستی سیاست گذاری جامع در جهت تحول فرهنگی انجام گردد.

کلمات کلیدی: شورش، شناختی، رفتاری، فوتبال

پاییز فته شده پیش از انتشار

Investigating the cognitive-behavioral factors affecting post-soccer riots

Abstract

Hooliganism as one of the phenomena in football should be pursued more seriously. The present study was designed and conducted to investigate the cognitive-behavioral factors affecting post-soccer riots. In terms of applied purpose, the present study was mixed in terms of data collection method. The qualitative method used in the present study was single analysis. The statistical population of the present study included people aware of the subject of the study who according to the purposeful sampling method, ۱۲ people were identified as the research sample. Sampling in this study continued until theoretical saturation was reached. The statistical population included a small number of spectators present in Iranian Premier League football. In order to analyze the data of the present study, open, axial and selective coding as well as structural equation method were used. The whole process of data analysis was performed in MaxQda, SPSS and PLS software. Data collection tools in the present study include interviews; the questionnaire was made by a researcher. According to the results, it was determined that the cognitive-behavioral factors affecting the Hooliganism after the football game include attitudinal, personality and individual aspects (cognitive factors) as well as cultural, environmental and social issues (behavioral factors). The results showed that among the identified factors, the cultural factor was identified as the most important factor with an impact of ۰,۹۱۹. Therefore, the results show that in order to reduce the Hooliganism after the football game, a comprehensive policy should be made in the direction of cultural transformation.

Keywords: Rebellion, Cognitive, Behavioral, Football

مقدمه

پس از مشاهده شورش‌های رخ داده پیش، در حین و پس از اتمام فوتبال، شاید اصلی‌ترین سؤالی که در ذهن بیننده شکل می‌پذرد و وی را درصدد یافتن پاسخ آن قرار می‌دهد این باشد که جرقه شروع این شورش‌های وندالیسم شکل از کجا شروع شده و چه عامل یا عواملی باعث تشدید آن می‌شوند؟ با توجه به مقبولیت روزافزون فوتبال در سطح جهانی و در کشور عزیزمان ایران و حضور پرشور همیشگی طرفداران و هواداران ایرانی برای تشویق و حمایت از تیم‌های باشگاهی و ملی که زبانزد جهانیان است و همچنین تغییرات اخیر رخ داده مبنی بر اجازه ورود تماشاچیان زن و مرد در ورزشگاه‌ها، لزوم تدوین مدلی تحقیقی و نظری که بتواند به‌خوبی شورش‌های بعد از بازی فوتبال را بررسی کرده و دید مناسبی را در مورد آن ارائه دهد، بیش از پیش نمایان می‌شود. از طرف دیگر از آنجایی که این شورش‌ها از نظر آسیب‌شناسی اجتماعی - اقتصادی، هزینه‌های سنگینی را متوجه جامعه و در دید بین‌المللی، کشور می‌کند، امید می‌رود که از طریق تدوین مدلی نظری در خصوص شورش‌های بعد از بازی فوتبال دید مناسب و جامعی نسبت به این مقوله در اختیار محققین و دیگر نهادها قرار گرفته تا از آن طریق، مدیریت آن دقیق‌تر و آسان‌تر گردد. مدل مفهومی یا چارچوب مفهومی^۱ یا چارچوب نظری^۲ که اغلب با یک مفهوم و به‌صورت جایگزین هم استفاده می‌شوند در واقع نقشه راه پژوهش هستند که پژوهشگر به کمک آن توضیح می‌دهد که برای پاسخ به پرسش پژوهش، چه چیزهایی را؟ از چه کسانی یا چه منابعی؟ چگونه می‌خواهم بپرسم؟ برای طراحی چنین نقشه‌ای باید مسئله پژوهش و حد و مرز شکاف دانشی در پژوهش به‌دقت چارچوب‌بندی شده باشد؛ پرسش و هدف پژوهش مشخص باشند؛ پژوهشگر تسلط خوبی بر متون، نظریه‌ها و پژوهش‌های مرتبط داشته باشد (ادموند^۳، ۲۰۱۳).

با حرفه‌ای شدن ورزش فوتبال و افزایش هیجانانگیزی ناشی از مسابقات آن، به تدریج بر تعداد تماشاگران این رشته ورزشی افزوده شده است، به طوری که در برخی مسابقات جمعیت حاضر در استادیوم‌ها به بیش از ۱۰۰ هزار نفر هم می‌رسد. با گذر زمان و با رواج تب فوتبال در جوامع مختلف، حساسیت‌های کاذبی نسبت به این رشته ورزشی شکل گرفته، به طوری که به بروز برخی نابهنجاری‌ها و کج رفتاری‌ها در دو گروه

۱ conceptual framework

۲ theoretical framework

۳ Edmonds

ورزشکاران و تماشاگران انجامیده است. اعمالی همچون دوپینگ^۱، شرط بندی^۲، تبانی^۳ و خشونت^۴ از مهم ترین انواع کج رفتاری و نابهنجاری هایی است که طی سالیان گذشته تا به امروز در میادین ورزشی رخ داده است (خسروی نژاد، ۱۳۸۸). محقق در این مطالعه بر آن خواهد بود مدلی نظری در خصوص عوامل شناختی-رفتاری مؤثر بر شورش های بعد از بازی فوتبال را تدوین نماید.

آریانپورکاشانی (۱۳۷۳) و ندالیسم^۵ و شورش های بعد از بازی فوتبال را در لغت به معنای ضدیت با صنعت و آثار فناوری و وحشیگری تعریف می کند. در متون جامعه شناسی، انحرافات و آسیب شناسی اجتماعی، و ندالیسم به دفعات به مفهوم داشتن نوعی روحیه بیمارگونه به کار رفته و مبین تمایل به تخریب آگاهانه، ارادی و خودخواسته اموال، تأسیسات و متعلقات عمومی است. محسنی تبریزی (۱۳۷۹) آن را به مثابه جنایتی خرد و از انواع بزهکاری جوانان می داند. مایر و کلینارد^۶، و ندالیسم را تخریب ارادی اموال و متعلقات عمومی به صورتی مداوم و مکرر تعریف می کنند. ژانورن^۷ (۱۹۶۳) آن را مرضی نوظهور دانسته که به مثابه معضلی اجتماعی تا نیم قرن پیش مطرح نبوده است. علی رغم گستردگی مفهوم واژه و ندالیسم و شورش های بعد از بازی فوتبال، در پژوهش حاضر این واژه در معنای محدود آن به کار رفته است و صرفاً به آن دسته از رفتارهای پرخاشگرانه ای اشاره دارد که در حوزه ورزش و در ارتباط با مسابقات ورزشی رخ می دهند. برای مثال، می توان به حوادثی اشاره کرد که در زمان برگزاری مسابقات فوتبال روی می دهد و به تخریب اموال ورزشگاه ها، اتوبوس های شهری، مترو، باجه های تلفن، شیشه های بانک ها و یا ضرب و جرح در مکان های ورزشی و اطراف آن می انجامد (خسروی نژاد، ۱۳۸۸). اهمیت شورش در فوتبال سبب گردیده است تا همواره در جستجو راهکارهایی در جهت کاهش میزان آن در میان تماشاگران بود. از طرفی نبود مطالعات جدی در جهت شناسایی عوامل شناختی-رفتاری مؤثر بر شورش های بعد از بازی فوتبال سبب گردیده است تا امروزه خلا تحقیقاتی در این خصوص وجود داشته باشد. از طرفی خلا تحقیقاتی در این خصوص سبب گردیده است تا امروزه توجه جدی به جنبه های شناختی و رفتاری مؤثر

۱ Doping

۲ Betting

۳ Collusion

۴ Violence

۵ Vandalism

۶ Mayer and Clinard

۷ Janoren

بر شورش در فوتبال نگردد. به عبارتی نبود مطالعات جدی و منسجم در خصوص عوامل شناختی-رفتاری مؤثر بر شورش‌های بعد از بازی فوتبال باعث شده است تا توجه علمی و جدی به کنترل پدیده شورش با توجه به وضعیت موجود و شرایط فعلی فوتبال ایران نگردد. با این توجه تحقیق حاضر با هدف بررسی عوامل شناختی-رفتاری مؤثر بر شورش‌های بعد از بازی فوتبال؛ سعی در پاسخ به این سوال داشت که عوامل شناختی-رفتاری مؤثر بر شورش‌های بعد از بازی فوتبال چه می باشد؟

مبانی نظری و پیشینه تحقیق

اوباشگری مسئله‌ای اجتماعی و از آشکارترین جلوه‌های خشونت در ورزش و به خصوص در فوتبال است که از دهه ۱۹۶۰ و در رقابت‌های فوتبال انگلستان توجه محققان علوم اجتماعی را به خود جلب کرد. از ابتدای به وجود آمدن پدیده اوباشگری تا به امروز، جامعه‌شناسان و محققان علوم اجتماعی هرگز تعریف واحد و ساده‌ای از آن نکرده‌اند. پیرسون^۱ (۲۰۰۶) اوباشگری فوتبال را اغتشاشاتی می‌داند که هواداران فوتبال به راه می‌اندازند. معمولاً این تعریف شامل فعالیت‌های جنایی است و در بیشتر موارد قبل یا بعد از مسابقه رخ می‌دهد. این رفتارهای اوباشگرایی گروهی انجام می‌شوند. این گروه‌ها اغلب خودجوش‌اند، هرچند برخی از آن‌ها از پیش برنامه‌ریزی شده‌اند. این گروه‌ها گاه خود را به باشگاه‌ها مرتبط می‌سازند تا برخورد و درگیری ایجاد کنند. بودین، هیت و روبین^۲ (۲۰۰۴)، معتقدند اوباشگری به معنای رفتارهای خشونت‌آمیزی است که با گروهی از هواداران فوتبال، در داخل و خارج استادیوم‌ها بروز می‌کند و بیشتر اوقات افراد جوان مرتکب آن می‌شوند. مارش^۳ و همکاران، اوباشگری در فوتبال را بی‌نظمی و خشونت در مقیاس وسیع تعریف می‌کنند. از نظر آنان این پدیده توده‌های غوغاگری را به ذهن می‌آورد که از فرط هیجان، عنان اختیار از دست داده‌اند. جولیانوتی^۴، درگیری‌های خودانگیخته و خودجوش حاصل از خشونت تماشاگران را که به صورت رقابت‌طلبانه و به خصوص توسط هواداران باشگاه‌های فوتبال صورت می‌گیرند اوباشگری می‌نامند. از دیدگاه اسپایچ^۵ (۲۰۰۵)، نیز اوباشگری فوتبال اساساً شامل رفتارهای پرخاشگرانه

۱ Pearson

۲ Bodin, Heath, and Robben

۳ Marsh

۴ Julianite

۵ Spiege

و رقابتی بین گروه‌های مدعی هواداری است. با این حال، اوباشگری محدود به این نوع رفتارهای خاص نمی‌شود، چرا که ممکن است شامل پرتاب اشیا، ستیز با مظاهر دنیای مدرن، حمله به پلیس یا فحاشی نژادی باشد. در مجموع می‌توان گفت اوباشگری به تمامی رفتارهای پرخاشگرانه و خشونت‌آمیز هواداران فوتبال اطلاق می‌شود که قبل و بعد از مسابقات، در داخل و بیرون استادیوم و به صورت جمعی و گروهی بروز می‌یابد. این رفتارها به صورت خودجوش^۱ و خودانگیخته یا در برخی موارد از پیش برنامه‌ریزی^۲ شده‌اند. همچنین، شورش در فوتبال، رفتارهای انحرافی متفاوتی، از فحاشی تماشاگران تا ضرب و جرح و حتی قتل را شامل می‌شود. مروری بر مطالعات انجام‌شده پیرامون موضوع نشان می‌دهد پدیده شورش و اوباشگری، به ویژه در کشور انگلستان، بررسی شده است. جمعی از محققان دانشگاه لیستر^۳ از جمله جان ویلیامز^۴، اریک دانینگ^۵، پاتریک مورفی^۶ و ایوان وادینگتون^۷، آشوب‌ها، درگیری‌ها و اغتشاشات مرتبط با فوتبال را بررسی کردند. آنان در تحقیقات خود به این نتیجه رسیدند که این معضل اجتماعی تحت تأثیر عواملی چون عصیانگری جوانان^۸، بیکاری^۹، پرخاشجویی مردان^{۱۰}، خطاهای بازی و داوری^{۱۱}، مشروب‌خواری^{۱۲} و دودستگی‌های اجتماعی^{۱۳} است. کلیفورد استوت^{۱۴} و جف پیرسون^{۱۵} (۲۰۰۵)، از محققان دانشگاه لیورپول انگلستان^{۱۶}، در پژوهش‌های خود به این نتیجه رسیدند که رفتار پلیس در قبال تماشاگران، در بروز اوباشگری فوتبال نقش بسیار مهم و تعیین‌کننده‌ای دارد، زیرا هم هواداران را از صحنه

۱ Spontaneous

۲ pre-programmed

۳ Lister University

۴ John Williams

۵ Eric Duning

۶ Patrick Murphy

۷ Ivan Waddington

۸ Youth rebellion

۹ unemployment

۱۰ men's aggressiveness

۱۱ play and judgment mistakes

۱۲ Drinking

۱۳ social divorce

۱۴ Clifford Stoot

۱۵ Jeff Pearson

۱۶ University of Liverpool England

آشوب و درگیری دور می‌کند و هم محرک آنان است. درواقع، این دو محقق، فراتر از هر متغیر و عامل دیگری، به نقش پلیس در شکل‌گیری و بروز رفتارهای خشونت‌آمیز هواداران فوتبال توجه کرده‌اند.

همان‌گونه که از مطالعات انجام‌شده در مورد هیجانات نیز مشخص است، هیجان به مثابه اسبی افسار گسیخته نمی‌باشد که همواره لجام پاره کرده و خودبه‌خود به غلیان بیافتد بلکه به راحتی از طریق عملکردی اصولی - تربیتی می‌توان از آن به نحو احسن استفاده کرده و بهره برد، اهمیت تحقیق در مورد شورش‌های بعد از بازی فوتبال نیز در آن است که پیش‌ازپیش با این مقوله آشنا شده و راهکارهای زیربنایی و عملی مدیریت آن بر ما آشکار می‌گردد. پرخاشگری^۱ و خشونت^۲ به هم مرتبط هستند، اما وضعیت‌های متفاوتی را به وجود می‌آورند، پرخاشگری در عرصه فعالیت‌های ورزشی به شکل ابزاری و بازتابی یا کلامی و فیزیکی تجلی می‌یابد و از سوی افراد حاضر و شرکت‌کننده در رویدادهای ورزشی در قبال سایر بازیکنان، تماشاگران، مربیان، مقامات ورزشی، عامه مردم صورت می‌گیرد (ژانورن، ۱۹۸۹). ارونسون^۳ با تمایز بین دو نوع پرخاشگری، یعنی پرخاشگری ابزاری^۴ و بازتابی یا عاطفی^۵، امکان وقوع هر دو را در عرصه ورزش متذکر می‌شود (ارونسون، ۱۹۹۱). پرخاشگری بازتابی با هدف آسیب فیزیکی یا روانی انجام می‌شود. هدف از این نوع پرخاشگری که احساسی بوده، آسیب‌رسانی است (وینگینس^۶، ۱۹۹۴). در پرخاشگری ابزاری، ضرب و جرح و ایجاد درد و رنج، ابزاری برای دستیابی به هدفی است که شکل محسوس آن می‌تواند، دستیابی به هدف‌های گوناگونی مانند پاداش مادی، پیروزی، افتخار یا تحسین باشد. این نوع پرخاشگری خشونتی غیراحساسی و هدف آن انجام‌وظیفه است. ویلیامز^۷ و همکارانش در دانشگاه لیستر، با اشاره به فرضی و خیالی بودن تقسیم‌بندی‌های انجام‌شده در مورد انواع خشونت و پرخاشگری حالت‌های گوناگون آن‌ها را رفتارهایی می‌دانند که بازتاب آمیزه‌ای از فکر و احساس هستند و هرگز در آن‌ها هیچ نوع خشونتی به صورت خالص یافت نمی‌شود (ویلیامز، ۲۰۰۱). بنابراین هرگاه طرفداران تیمی با هدف تضعیف روحیه بازیکنان تیم حریف بخواهند، زمینه‌ای برای پیروزی تیم خود ایجاد کنند، شعارهایی تحقیرآمیز می‌دهند یا

۱ Aggression

۲ Violence

۳ Orsonson

۴ Instrumental aggression

۵ Reflexive or emotional aggression

۶ Wingings

۷ Williams

به اصطلاح به پرخاشگری ایزاری مبادرت می‌ورزند. ما اگر طرفداران، اشیایی به سوی بازیکنان تیم حریف پرتاب یا نزاع فیزیکی کنند، آنگاه گفته می‌شود، مرتکب خشونت فیزیکی شده‌اند. حال اگر طرفداران یک تیم، اتفاقی خلاف میلشان، مانند خطای بازیکن تیم حریف روی بازیکن تیم محبوبشان یا تصمیم‌گیری داور به زبان تیم موردعلاقه روی دهد و رفتار یا اعمال پرخاشجویانه و خشونت‌آمیز از خود بروز دهند، آنگاه مرتکب پرخاشگری بازتابی شده‌اند، این نوع پرخاشگری نیز می‌تواند کلامی یا فیزیکی باشد (صدیق سروسستانی، ۱۳۸۱). هیجان مطلوب و خشونت اصلاح‌پذیر است. هیجان در فوتبال بعضاً به شکل سستی شیپور زدن و به همراه دم دادن جمعی و یا کف زدن و گاه پای کوبی جمعی نشاط‌انگیز می‌گردد. درحالی‌که این شیوه‌های ابراز خشونت بیشتر حالت انتقام جویی^۱، به هم ریزی^۲ و خراب‌کاری^۳ به خود می‌گیرد. علل بروز هیجان با زمینه فطری^۴ که در جوانان وجود دارد، شور و شوق درونی جوانان است؛ اما علل بروز خشونت در فوتبال به دلیل عدم هماهنگی مطلوب در میدان مسابقه و برآورده نشدن تمایل جمعی برای ملاحظه یک مسابقه مطلوب و دل‌نشین پیش می‌آید که آزمون دخالت کم سن و سالی جوانان، بیکاری و کم‌سوادی تماشاگران و یا محدودیت خدمات، ملاحظه عدم هماهنگی در میدان مسابقه برای ابراز خشونت (قشرهای مختلف تماشاگر و برگزارکننده) فوتبال ضروری است. درهرحال این خشونت مطلوب جامعه ورزشی نبوده است و اصلاح آن گامی به سوی توسعه خواهد بود. پیامدهای هیجان در فوتبال جز در موارد استثنایی غالباً مطلوب است. لکن پیامدهای خشونت در فوتبال نامطلوب و ناخوشایند است (جهانفر، ۱۳۸۱).

اسپایج^۵ (۲۰۰۶) از دانشگاه آمستردام هلند^۶، به این نتیجه رسید که اوباشگری و رفتارهای وندالیستیک تماشاگران فوتبال تحت تأثیر شش عامل اصلی شکل می‌گیرد، از جمله هیجان‌زدگی و برانگیختگی هیجانی

۱ Revenge

۲ Harmonize the order

۳ Ruin

۴ Excitement with inferior ground

۵ Spiege

۶ University of Amsterdam Netherlands

خوشایند^۱، ایجاد هویت مردانه و خشن^۲، هویت‌یابی‌های منطقه‌ای و محلی^۳، مدیریت فردی و جمعی شهرت^۴، ایجاد احساس همبستگی و تعلق^۵ و قدرت و خودمختاری^۶. تیلور^۷ (۱۹۸۷) اوباشگری در ورزش فوتبال را پدیده‌ای جدید می‌داند که جوانان بیکار قشر تحتانی طبقه کارگر بدان مبادرت می‌ورزند. به اعتقاد وی اوباشگری و رفتارهای خشونت‌آمیز هواداران فوتبال نشأت گرفته از عامل جهانی شدن و تجاری شدن ورزش فوتبال در عصر جدید است، زیرا با تجاری شدن فوتبال، هواداران سنتی آن که از طبقه کارگر بودند و رابطه نزدیکی با باشگاه داشتند و از قدرت اعمال نفوذ در آن نیز برخوردار بودند، احساس می‌کنند دیگر تعلق به فوتبال ندارند. در نتیجه اوباشگری در فوتبال و خشونت‌های معطوف به ویرانگری، نوعی واکنش برای احیای دموکراسی مشارکتی و نفوذی گذشته آنان است. کوراکیس^۸ (۲۰۰۴) از محققان دانشگاه آتن، به این نتیجه رسید که اکثر هواداران خشونت طلب یونان مجرد و به‌طور میانگین ۲۰ سال سن دارند. بسیاری از آن‌ها پایگاه اقتصادی- اجتماعی پایینی دارند و طبق آمار موجود بیشتر در خانواده‌های از هم گسیخته پرورش یافته‌اند و مشکلات تحصیلی عده‌ای دارند. همچنین، به لحاظ شغلی نیز درصد بالایی از آن‌ها بیکارند. به اعتقاد کوراکیس نگرش منفی به هواداران تیم رقیب، اشتباهات داوری، نگرش تحریک برانگیز پلیس به تماشاگران، تحریکات روزنامه نگاران ورزشی و کسب شهرت و اعتبار از مهم‌ترین عوامل مؤثر بر خشونت‌گرایی هواداران تیم‌های ورزشی است. تننابم و سینگر^۹ (۱۹۹۷) به این نتیجه رسیدند که تولیدات رسانه‌ای، جنجال‌سازی مطبوعات، رفتار ناشایست بازیکنان و مربیان تیم‌های ورزشی و عکس- العمل خشونت‌آمیز پلیس از مهم‌ترین عوامل بروز رفتارهای وندالیستیک و اوباشگرانه در تماشاگران مسابقات ورزشی است. رحمتی (۱۳۸۲) به این نتیجه رسید که نتیجه مسابقه فوتبال و حرکات خشونت‌آمیز بازیکنان در جریان بازی مهم‌ترین عوامل بروز پرخاشگری کلامی است. وی همچنین نشان داد متغیرهای سن، میزان کنترل و نظارت خانواده و پایگاه اقتصادی- اجتماعی بر گرایش طرفداران تیم‌های فوتبال به

۱ Excitement and pleasant excitement

۲ Creating a masculine and violent identity

۳ Regional and local identification

۴ Individual and collective management of reputation

۵ Create a sense of solidarity and belonging

۶ Power and autonomy

۷ Taylor

۸ Kurakis

۹ Tennenbun and Singer

رفتار پرخاش جویانه و خشونت آمیز تأثیری منفی دارند. نتایج مطالعه وی نشان می‌دهد که متغیرهای سابقه دعوا و نزاع، تنش و ناکامی در فعالیت‌های تحصیلی و آموزشی، مصرف سیگار، سابقه تنش در محیط خانواده، سابقه رفتار مجرمانه، داشتن دوستان و هم‌سالان دارای سابقه کیفری و جنایی، عزیمت جمعی و گروهی به ورزشگاه و ناسازگاری انتظارات ارزشی و راه‌های تحقق آن‌ها بر ارتکاب رفتارهای پرخاش جویانه و خشونت آمیز هواداران تیم‌های استقلال و پرسپولیس تأثیر مستقیمی دارند. عنبری (۱۳۸۱) به این نتیجه رسید که مهم‌ترین متغیرهای تأثیرگذار بر خشونت تماشاگران فوتبال به ترتیب عبارت‌اند از احساسی بودن رفتار، تیم‌گرایی، جماعت بودن تماشاگران، کینه توزی و سن که با توجه به ویژگی‌های تماشاگران و فضای حاکم بر کنش‌های آنان در ورزشگاه، عوامل مؤثر بر خشونت بیشتر در ارتباط مستقیم با خود تماشاگرانند. ذوالاکتاف (۱۳۸۳) بر مبنای دو تحقیق جداگانه نتیجه می‌گیرد که رفتارهای وندالیستی و اوباش‌گریانه تحت تأثیر عوامل مختلفی است، از جمله واکنش در مقابل بسته بودن فضای سیاسی و فقدان آزادی‌های اجتماعی، تضعیف روحیه ملی‌گرایی، عکس‌العمل به تحریک نیروهای انتظامی و امنیتی، نبود برنامه‌های فراغتی مناسب برای جوانان و تحریک رسانه‌های ضد انقلاب. محسنی تبریزی (۱۳۷۴) در تحقیقی پیرامون وندالیسم در شهر تهران به این نتایج دست‌یافت: وندال‌های تحت مطالعه از حیث پایگاه اجتماعی - اقتصادی والدین، گروه سنی، جنسیت، وضعیت مهاجرت، وضعیت آموزشی، مطلوبیت شرایط خانوادگی، تجارب نخستین دوران کودکی، نحوه سرپرستی عاطفی، بیستم پاداش و مجازات، خلق و خو، انتظارات و موضع‌گیری و رفتار با نوجوانان و جوانان غیروندال متفاوت‌ند. نتایج به‌دست آمده نشان می‌دهد احساس نابهنجاری، اجحاف و اختلال در روابط و شرایط خانوادگی و آموزشی بر رضایت فرد از زندگی تأثیر دارند و متقابلاً احساس انتقام جویی و در نهایت گرایش به خشونت و وندالیسم را در فرد تقویت می‌کنند.

روش‌شناسی

پژوهش حاضر از لحاظ هدف کاربردی، از نظر شیوه گردآوری داده‌ها از نوع آمیخته بود. روش کیفی مورد استفاده در تحقیق حاضر از نوع تحلیل تم بود. جامعه آماری تحقیق حاضر شامل افراد آگاه به موضوع تحقیق بودند که با توجه به روش نمونه‌گیری هدفمند تعداد ۱۲ نفر به‌عنوان نمونه تحقیق مشخص شدند.

نمونه‌گیری در این تحقیق تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت. معیار ورود نمونه‌ها به تحقیق شامل آگاهی به موضوع تحقیق، برخورداری از پژوهش‌های انجام شده این حوزه و وجود برخی سوابق اجرایی در خصوص موضوع تحقیق بود.

جامعه آماری در بخش کمی شامل برخی تماشاگران حاضر در فوتبال لیگ برتر ایران بود. با توجه به اینکه تعداد این افراد به صورت کاملاً معینی مشخص نمی‌باشد، برحسب انتخاب نمونه در شرایط نامشخص بودن حجم جامعه، تعداد ۳۸۴ نفر به عنوان نمونه تحقیق مشخص شدند. در نهایت پس از پخش و جمع‌آوری پرسشنامه‌های تحقیق تعداد ۳۷۱ پرسشنامه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌های تحقیق حاضر از کدگذاری به صورت کدگذاری باز، محوری و انتخابی و همچنین روش معادلات ساختاری استفاده شد. کلیه روند تجزیه و تحلیل داده‌های تحقیق حاضر در نرم‌افزار MaxQda، SPSS و PLS انجام شد. ابزار گردآوری اطلاعات در تحقیق حاضر شامل مصاحبه؛ پرسشنامه محقق ساخته بود. ابزار گردآوری اطلاعات در تحقیق حاضر شامل مصاحبه نیمه ساختاریافته و پرسشنامه محقق ساخته بود. مصاحبه استفاده شده در این تحقیق از نوع مصاحبه نیمه ساختار یافته بود. مصاحبه نیمه ساختاریافته یکی از معمول‌ترین انواع مصاحبه است که در تحقیقات کیفی اجتماعی مورد استفاده واقع می‌شود. این مصاحبه بین دو حد نهایی ساختاریافته و بدون ساختار قرار می‌گیرد که گاهی به آن مصاحبه عمیق هم می‌گویند که در آن از تمام پاسخگوها سؤال‌های مشابهی پرسیده می‌شود، اما آن‌ها آزادند که پاسخ خود را به هر طریقی که مایل اند ارائه دهند، در این مورد مسئولیت رمزگردانی پاسخ‌ها و طبقه‌بندی آن‌ها بر عهده پژوهشگر است. خروجی مصاحبه‌های تحقیق منجر به شکل‌گیری پرسشنامه محقق ساخته‌ای در ۳۱ گویه بود.

یافته‌های پژوهش

به منظور بررسی شناسایی عوامل شناختی-رفتاری مؤثر بر شورش‌های بعد از بازی فوتبال از روش کیفی و انجام مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته استفاده شد. جدول شماره ۱ بررسی عوامل شناختی-رفتاری مؤثر بر شورش‌های بعد از بازی فوتبال را نشان می‌دهد.

جدول ۱. بررسی عوامل شناختی-رفتاری مؤثر بر شورش‌های بعد از بازی فوتبال

عوامل	گویه‌ها
عوامل شناختی	• عدم نگرش مطلوب به ورزش فوتبال
جنبه‌های نگرشی	• نگرش مثبت به شورش در فوتبال

• جذابیت شورش در ذهن برخی تماشاگران

• تصورات نامطلوب برخی تماشاگران از

شورش

• شخصیت تنش گرا تماشاگران

• احساسات منفی موجود در تماشاگران

• استرس بالای تماشاگران

• اضطراب بالای تماشاگران

جنبه‌های شخصیتی

• وجود مشکلات مالی

• عدم کنترل هوش هیجانی در میان تماشاگران

• فشار روانی به تماشاگران

• عدم تحلیل مناسب از سوی تماشاگران

• عدم وجود تمرکز ذهنی در میان تماشاگران

• عواطف سرکوب شده تماشاگران

• انگیزش بالای تماشاگران برای شورش

جنبه‌های فردی

• نبود فرهنگ سازی مناسب در فوتبال

• عدم توجه به پیشران‌های فرهنگ در فوتبال

• عدم آموزش‌های فرهنگی در ورزش فوتبال

• عدم وجود مفروضات فرهنگی در ورزش

• عدم وجود ارزش‌های عینی در فوتبال

• نبود آموزش مهارت‌های خودکنترلی

تماشاگران در حوزه مدیریت شورش

مسائل فرهنگی

عوامل رفتاری

• محیط پرتنش در فوتبال

• نبود محیط آرام‌بخش در فوتبال

• عدم توجه به زیباسازی محیط پیرامون

• بروز اشتباهات داوری

• عدم نظارت مناسب و مطلوب در فوتبال

مسائل محیطی

- همراهی با گروه‌های آشوب‌گر
- نفوذ گروه‌های اجتماعی در تصمیم‌گیری‌های فردی
- مسائل اجتماعی
- ضعف در مهارت اجتماعی برخی تماشاگران
- فقدان هنجارهای اجتماعی در فوتبال
- هماهنگی اجتماعی در میان تماشاگران جهت انجام شورش

نتایج نشان داد که در مجموع ۳۱ گویه به‌عنوان عوامل شناختی-رفتاری مؤثر بر شورش‌های بعد از بازی فوتبال مشخص گردید. به‌منظور بررسی روابط میان متغیرهای تحقیق از روش معادلات ساختاری استفاده گردید. جهت شناسایی توزیع داده‌های پژوهش حاضر از محاسبه کشیدگی و چولگی استفاده شد. با توجه به نتایج این شاخص‌ها مشخص گردید که داده‌های پژوهش حاضر از توزیع غیرطبیعی برخوردار بودند. با توجه به غیرطبیعی بودن توزیع داده‌های پژوهش جهت انجام روش معادلات ساختاری از نرم‌افزارهای واریانس محور استفاده گردید.

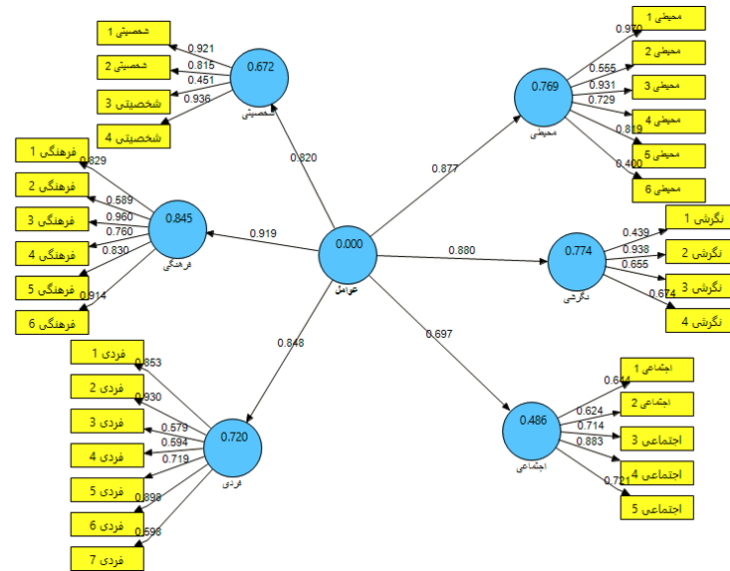
جدول شماره ۲ بارعاملی و ضرایب تی گویه‌های بخش کمی را نشان می‌دهد.

جدول ۲. بارعاملی و ضرایب تی گویه‌های بخش کمی

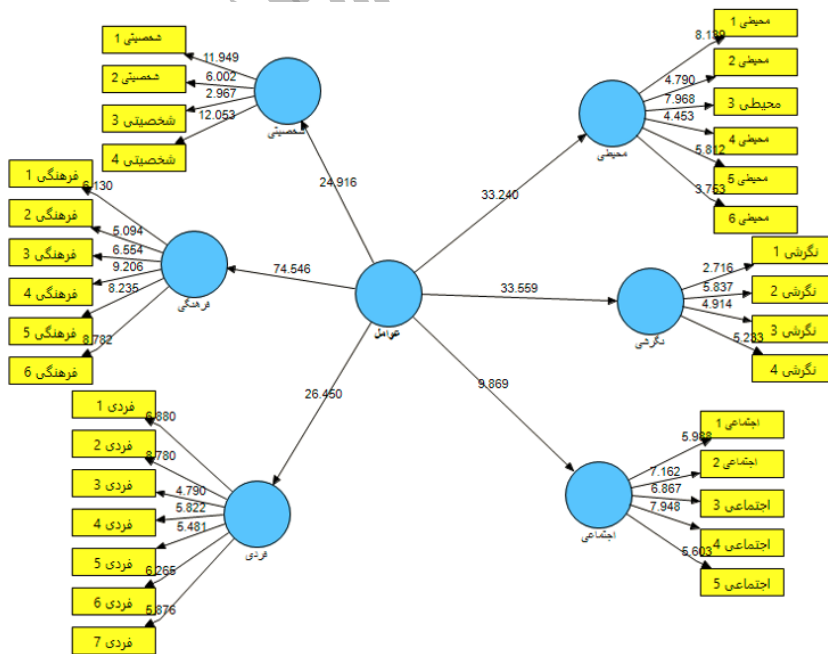
ضرایب تی	بار عاملی	هر یک از گویه‌های زیر چه میزان تاثیر بر انجام شورش از سوی تماشاگران دارد؟	
۲/۷۱۶	۰/۴۳۹	عدم نگرش مطلوب به ورزش فوتبال	جنبه‌های نگرشی
۵/۸۳۷	۰/۹۳۸	نگرش مثبت به شورش در فوتبال	
۴/۹۱۴	۰/۶۵۵	جذابیت شورش در ذهن برخی تماشاگران	
۵/۲۸۳	۰/۶۷۴	تصورات نامطلوب برخی تماشاگران از شورش	
۱۱/۹۴۹	۰/۹۲۱	شخصیت تنش‌گرا تماشاگران	جنبه‌های شخصیتی
۶/۰۰۲	۰/۸۱۵	احساسات منفی موجود در تماشاگران	
۲/۹۶۷	۰/۴۵۱	استرس بالای تماشاگران	
۱۲/۰۵۳	۰/۹۳۶	اضطراب بالای تماشاگران	

۶/۸۸۰	۰/۸۵۳	وجود مشکلات مالی	جنبه
۸/۷۸۰	۰/۹۳۰	عدم کنترل هوش هیجانی در میان تماشاگران	های
۴/۷۹۰	۰/۵۷۹	فشار روانی به تماشاگران	فردی
۵/۸۲۲	۰/۵۹۴	عدم تحلیل مناسب از سوی تماشاگران	
۵/۴۸۱	۰/۷۱۹	عدم وجود تمرکز ذهنی در میان تماشاگران	
۶/۲۶۵	۰/۸۹۸	عواطف سرکوب شده تماشاگران	
۵/۸۷۶	۰/۵۹۸	انگیزش بالای تماشاگران برای شورش	
۶/۱۳۰	۰/۸۲۹	نبود فرهنگ سازی مناسب در فوتبال	مسائل
۵/۰۹۴	۰/۵۸۹	عدم توجه به پیشران های فرهنگ در فوتبال	فرهنگی
۶/۵۵۴	۰/۹۶۰	عدم آموزش های فرهنگی در ورزش فوتبال	
۹/۲۰۶	۰/۷۶۰	عدم وجود مفروضات فرهنگی در ورزش	
۸/۲۳۵	۰/۸۳۰	عدم وجود ارزش های عینی در فوتبال	
۸/۷۸۲	۰/۹۱۴	نبود آموزش مهارت های خودکنترلی تماشاگران در حوزه مدیریت شورش	
۸/۱۸۹	۰/۹۷۰	محیط پرتنش در فوتبال	مسائل
۴/۷۹۰	۰/۵۵۵	نبود محیط آرام بخش در فوتبال	محیطی
۷/۹۶۸	۰/۹۳۱	عدم توجه به زیباسازی محیط پیرامون	
۴/۴۵۳	۰/۷۲۹	بروز اشتباهات داوری	
۵/۸۱۲	۰/۸۱۹	عدم نظارت مناسب و مطلوب در فوتبال	
۵/۹۹۸	۰/۶۴۴	همراهی با گروه های آشوب گر	مسائل
۷/۱۶۲	۰/۶۲۴	نفوذ گروه های اجتماعی در تصمیم گیری های فردی	اجتماعی
۶/۸۶۷	۰/۷۱۴	ضعف در مهارت اجتماعی برخی تماشاگران	
۷/۹۴۸	۰/۸۸۳	فقدان هنجارهای اجتماعی در فوتبال	
۵/۶۰۳	۰/۷۲۱	هماهنگی اجتماعی در میان تماشاگران جهت انجام شورش	

شکل شماره ۱ و ۲ مدل پژوهش در حالت بار عاملی و ضرایب تی را به نمایش گذاشته است.

شکل ۱. مدل پژوهش در حالت بار عاملی

شکل ۲. مدل پژوهش در حالت ضرایب تی

جدول شماره ۳ خلاصه مدل پژوهش را به نمایش گذاشته است.

جدول ۳. خلاصه مدل پژوهش

عوامل	تأثیر	تی	سطح معناداری
نگرشی	۰/۸۸۰	۳۳/۵۵۹	۰/۰۰۱
شخصیتی	۰/۸۲۰	۲۴/۹۱۶	۰/۰۰۱
فردی	۰/۸۴۸	۲۶/۴۵۰	۰/۰۰۱
فرهنگی	۰/۹۱۹	۷۴/۵۴۶	۰/۰۰۱
محیطی	۰/۸۷۷	۳۳/۲۴۰	۰/۰۰۱
اجتماعی	۰/۶۹۷	۹/۸۶۹	۰/۰۰۱

مطابق با نتایج مدل پژوهش مشخص گردید که با توجه به میزان تی روابط مشخص گردید که تمامی عوامل حضور معناداری در مدل تحقیق داشتند که در این بین تأثیرگذاری عوامل فرهنگی بیشتر از سایر عوامل بر شورش‌های بعد از بازی فوتبال دارد. به‌منظور بررسی برازش مدل پژوهش از شاخص‌های منتخب استفاده گردید. جدول شماره ۴ نتایج مربوط به شاخص‌های برازش مدل پژوهش را نشان می‌دهد.

جدول ۴. شاخص‌های برازش

وضعیت	معیار	اجتماعی	محیطی	فرهنگی	فردی	شخصیتی	نگرشی
آلفای کرونباخ	بالاتر از ۰/۷	۰/۸۴	۰/۸۶	۰/۸۷	۰/۸۱	۰/۸۹	۰/۸۵
پایایی ترکیبی	بالاتر از ۰/۷	۰/۸۷	۰/۸۸	۰/۸۹	۰/۸۵	۰/۹۱	۰/۸۹
میانگین							
واریانس	بالاتر از ۰/۴	۰/۵۳	۰/۴۷	۰/۵۲	۰/۵۶	۰/۴۸	۰/۵۱
استخراجی							
ضریب تعیین	ضعیف = ۰/۱۹	۰/۴۸	۰/۷۶	۰/۸۴	۰/۷۲	۰/۶۷	۰/۷۷

متوسط = ۰/۳۳

قوی = ۰/۶۷

جدول ۵ نتایج مربوط به شاخص برازش کلی مدل^۱ را نشان می‌دهد.

جدول ۵. شاخص GOF

GOF	R ^۲	مقادیر اشتراکی	متغیر
۰/۶۲	۰/۷۷	۰/۵۱	نگرشی
۰/۵۶	۰/۶۷	۰/۴۸	شخصیتی
۰/۶۳	۰/۷۲	۰/۵۶	فردی
۰/۶۶	۰/۸۴	۰/۵۲	فرهنگی
۰/۵۹	۰/۷۶	۰/۴۷	محیطی
۰/۵۰	۰/۴۸	۰/۵۳	اجتماعی

با توجه به اینکه میزان مطلوب شاخص GOF بالاتر از ۰/۳۶ می‌باشد، می‌توان چنین اعلام داشت که میزان این شاخص در عوامل موجود در وضعیت مطلوبی قرار دارد. با توجه به نتایج مربوط به شاخص برازش مدل، مشخص گردید که مدل پژوهش در تمامی شاخص‌ها از برازش مناسبی برخوردار می‌باشد.

بحث و نتیجه‌گیری

امروزه ورزش از ضروری‌ترین نیازها و اساسی‌ترین نهادهای جوامع بشری است. اهمیت ورزش و همچنین برخی پدیده‌های اجتماعی مخرب در آن از جمله شورش سبب گردیده است تا امروزه مطالعات بین رشته‌ای در حوزه ورزش مهم تلقی گردد. این مساله سبب گردیده است تا تحقیق حاضر با هدف بررسی عوامل شناختی-رفتاری مؤثر بر شورش‌های بعد از بازی فوتبال طراحی و اجرا گردد. نتایج تحقیق حاضر نشان داد که عوامل شناختی-رفتاری مؤثر بر شورش‌های بعد از بازی فوتبال شامل جنبه‌های نگرشی، شخصیتی و فردی (عوامل شناختی) و همچنین مسائل فرهنگی، محیطی و اجتماعی (عوامل رفتاری) می‌باشد. به

عبارتی جنبه‌های نگرشی، شخصیتی و فردی (عوامل شناختی) و همچنین مسائل فرهنگی، محیطی و اجتماعی (عوامل رفتاری) منجر به ایجاد بستری جهت شکل‌گیری شورش در فوتبال گردد. در تحقیقات مختلفی به این مساله اشاره شده است. سید باقری (۱۳۹۶) نشان دادند که مسائل فرهنگی و محیطی می‌تواند زمینه بروز شورش در فوتبال را فراهم نماید. سانتراک (۲۰۰۵) و مارشال ریو (۲۰۰۸) نیز مشخص نمودند که نبود سیاست‌گذاری در حوزه‌های نگرشی و رفتاری باعث شده است تا شورش در میان تماشاگران امری عادی باشد. به نظر می‌رسد اهمیت شورش در فوتبال و وجود عوامل مختلفی در جهت ایجاد این پدیده سبب گردیده است تا در جهت کنترل آن می‌بایستی به جنبه‌های مختلفی شامل جنبه‌های نگرشی، شخصیتی و فردی (عوامل شناختی) و همچنین مسائل فرهنگی، محیطی و اجتماعی (عوامل رفتاری) توجه داشت. از طرفی این مساله بازگوکننده این مهم می‌باشد که در جهت کاهش میزان شورش در فوتبال می‌بایستی سیاست‌گذاری چند بعدی و توجه به تمامی جنبه‌های از جمله جنبه‌های نگرشی، شخصیتی و فردی (عوامل شناختی) و همچنین مسائل فرهنگی، محیطی و اجتماعی (عوامل رفتاری) انجام گردد.

فوتبال و ورزش حرفه‌ای که می‌تواند صحنه‌ای باشد برای تبدیل رقابت‌های سازمان‌یافته‌ی اجتماعی به مبارزات بدون خشونت، خودگناه و بی‌گناه دست‌خوش خشونت و درگیری‌های پر دامنه می‌شود. در پژوهش حاضر به دنبال آن هستیم تا مدلی نظری در خصوص شورش‌های بعد از بازی فوتبال را ارائه دهیم چرا که این خشونت‌ها به‌عنوان مهم‌ترین رفتار هیجان منفی تماشاگران فوتبال دسته‌بندی می‌شوند؛ هیجان نوعی انگیزتگی ذهن یا احساسات است. شادی، نفرت، عشق، ترس، اضطراب، افسردگی و اندوه همه نوعی هیجان است. به زبان ساده هیجان یا رفتار هیجانی نوعی حرکت، واکنش، طرز برخورد فیزیکی یا روانی نسبت به محرک‌های خارجی از جمله رفتارهای دیگران و یا هر نوع تحریک محیطی دیگر است. واکنش‌های فیزیکی هیجان به‌صورت تغییر در ضربان قلب، سرعت تنفس، عرق کردن، سرخ شدن چهره یا رنگ‌پریدگی، لرزش و امثال آن نمود پیدا می‌کند (فتحی، ۱۳۸۶)، هیجان‌ها، احساسی و یا عاطف‌های اند که سه جزء انگیزتگی فیزیولوژیک، تجربه‌های هشیارانه و بروز رفتاری دارند (سانتراک^۱، ۲۰۰۵)، هیجان‌ها پدیده‌های احساسی، انگیزتگی، هدفمند و کم‌دوام‌اند که به ما کمک می‌کنند با فرصت‌ها و چالش‌هایی که هنگام رویدادهای مهم زندگی مواجه می‌شویم سازگار شویم (مارشال ریو^۲، ۲۰۰۸). واکنش‌های روانی

۱ Centraac

۲ Marshal Rio

به صورت لذت، خوشی و شادی و نشاط و یا خشم و ترس، اضطراب و اندوه و افسردگی و نظائر آن بروز می کند. به طور کلی هیجانانگیز دو حالت اصلی دارند، یا به صورت لذت ظاهر می شوند، یا به صورت انگیختگی. حالت لذت دو بعد دارد: بعد خوشایند و بعد ناخوشایند. حالت انگیختگی هم دو بعد دارد: بعد انگیختگی و بعد آرامش (سید باقری، ۱۳۹۶)، همیشه پیشگری بهتر از درمان است.

همچنین با توجه به نتایج تحقیق حاضر؛ مشخص گردید که عامل فرهنگی مهمترین عامل در جهت بروز شورش تماشاگران در فوتبال می باشد. نتایج تحقیق حاضر در این خصوص با نتایج تحقیقات ژانورن (۱۹۸۹)، ارونسون (۱۹۹۱)، ویلیامز (۲۰۰۱) و صدیق سروستانی (۱۳۸۱) همسو می باشد. به نظر می رسد نبود فرهنگ سازی در خصوص تماشاگران در فوتبال و همچنین عدم وجود سیاست گذاری های فرهنگی در این خصوص سبب گردیده است تا این عامل به عنوان یک عامل مهم در جهت بروز شورش در فوتبال باشد. به عبارتی نبود فعالیت های جدی در حوزه فرهنگ و همچنین وجود ابهامات اساسی در این حوزه سبب گردیده است تا مشکلات فرهنگی ایجاد شده در میان برخی گروه های تماشاگران؛ بستر جدی در جهت ایجاد شورش در فوتبال را فراهم نماید.

از طرفی تماشاگران در مسابقه فوتبال قضاوت عادلانه داور را با حساسیت دنبال می کنند و اگر بی عدالتی ببینند برآشفته شده واکنش نشان می دهند. گاه ممکن است یک داور با دمیدن در سوت خود و اعلام یک پنالتی نادرست باعث شود نتیجه بازی کاملاً تغییر کند و تیمی به ناحق بازی برده را با شکست تعویض نماید. پس از آن در یک چشم بر هم زدن و با اعتراض بازیکنان تیم مغبون، جنگ و جدال میان دو تیم در گرفته و با دخالت تنی چند از تماشاگران، به یکباره جو آرام ورزشگاه به صحنه ای پر آشوب مانند میدان جنگ تبدیل شود. از طرفی دیگر نمی توان همه چیز را به گردن داوری انداخت و باید شرایط و حساسیت کار داوران را نیز در نظر گرفت. به نظر می رسد اهمیت شورش در فوتبال سبب گردیده است تا در مسیر توسعه و گسترش این مسئله در حوزه فوتبال؛ سبب گردیده است تا عوامل مختلفی در این خصوص درگیر باشد. با توجه به نتایج تحقیق حاضر پیشنهاد می گردد تا با پیشران های فرهنگ در فوتبال به همراه ایجاد آموزش ها در این حوزه؛ زمینه جهت کنترل شورش تماشاگران در فوتبال را فراهم نمود. همچنین با توجه به نتایج تحقیق حاضر پیشنهاد می گردد تا عدم توجه به زیباسازی محیط پیرامون و استفاده از فضای سبز در محیط های تردد تماشاگران؛ جنبه های روانشناختی جهت کنترل شورش تماشاگران در فوتبال را فراهم نمود. با توجه به نتایج تحقیق حاضر پیشنهاد می گردد تا با ایجاد آموزش مهارت های خودکنترلی تماشاگران در حوزه مدیریت شورش؛ زمینه جهت کنترل شورش تماشاگران در فوتبال را فراهم نمود. همچنین پیشنهاد

می گردد تا با کاهش نفوذ گروه های اجتماعی در تصمیم گیری های فردی به واسطه ایجاد هنجارهای اجتماعی در فوتبال؛ زمینه جهت کنترل شورش تماشاگران در فوتبال را فراهم نمود.

Reference

- Anbari, M. (۲۰۰۲). A Study of the Causes of Violence among Football Spectators. *Tehran University Jihad Research Project*. (In persian)
- Arianpour Kashani, A., & Arianpour Kashani, M. (۱۹۹۷). *Tehran Dictionary*. Tehran: Amir Kabir. (In persian)
- Courakis, N. (۱۹۹۸). Football violence :Not only a British problem. *European Journal on Criminal Policy and Research*, ۶(۲), ۲۹۳-۳۰۲.
- DeMore, S. W., Fisher, J. D., & Baron, R. M. (۱۹۸۸). The Equity- Model as a Predictor of Vandalism Among College Students ۱. *Journal of Applied Social Psychology*, ۱۸(۱), ۸۰-۹۱.
- Edmonds, W. A., & Kennedy, T. D. (۲۰۱۶). *An applied guide to research designs: Quantitative, qualitative, and mixed methods*: Sage Publications.
- Elahi, A., & Pour-Aghaei, Z. (۲۰۰۴). Examining the condition of the country's football stadiums in comparison with European standards. *Harakat*, ۱۹, ۲۰-۳۲. (In persian)
- Eskandari, H. (۲۰۱۲). *Study of factors affecting the incidence of violence from the perspective of spectators of the Tabriz Tractor Manufacturing football team in the ۲۰۱۱-۲۰۱۱ season of the Iranian Premier League*. Paper presented at the The first national conference on physical education and sports science, Tehran. (In persian)
- Houshang, F. (۲۰۰۷). Football, Violence and Politics. *Mojarad*, ۱۳۶(۱۲), ۲۱-۳۵. (In persian)
- Jahanfar, M. (۲۰۰۲). Violence in football is preventable. *Social Science Monthly*, ۱۹. (In persian)
- Janoran, P. (۱۹۶۳). *Vandalism, the Global Disease of Sabotage*: Translated by Farrokh Mahan. Mujah Daneshmand.
- Khosravi Nejad, M., & Vosoughi, M. (۲۰۰۹). Investigating socio-cultural factors of emotional behavior of football spectators. *Journal of Free Social Sciences*, ۱(۲), ۱۲-۱۹. (In persian).
- Mayer, G. R., Butterworth, T., Nafpaktitis, M., & Sulzer-Azaroff, B. (۱۹۸۳). Preventing school vandalism and improving discipline: A three-year study. *Journal of applied behavior analysis*, ۱۶(۴), ۳۵۵-۳۶۹.
- Mohseni Tabrizi, A. (۱۹۹۵). *A Study of Vandalism in Tehran*. University of Tehran, Institute of Social Studies and Research. (In persian).

- Mohseni Tabrizi, A. (۲۰۰۰). Theoretical and Experimental Foundations of Vandalism; An overview of the findings of a research. *Social Science*, ۱۶(۳), ۱۹۹-۲۲۷. (In persian)
- Pothast, M., Stein, B., & Gerling, R. (۲۰۰۸). *Automatic vandalism detection in Wikipedia*.
- Rahmat, S. S. (۲۰۰۲). Passive Discharge of Emotion or Active Injection of Khaljan (research on fringe conflicts in football matches). *Social Science Letter*(۱۹), ۲۵-۳۶.
- Rahmati, M. M. (۲۰۰۳). Sociological study of the factors affecting violence and aggression in football. *Journal of Sports Management*, ۱۸(۲۹۸), ۱۱۲-۱۲۸.
- Seyed Bagheri, S. M., & Sharifian, E. (۲۰۱۷). (Identifying and prioritizing barriers to sponsorship of private companies of sport of champions. *Research in Sport Management and Motor Behavior*, ۷(۱۳), ۵۵-۶۶. (In persian)
- Spaaij, R. (۲۰۰۶). Aspects of hooligan violence: A reappraisal of sociological research into football hooliganism.
- Stott, C., & Pearson, G. (۲۰۰۶). Football banning orders, proportionality, and public order policing. *The Howard journal of criminal justice*, ۴۵(۳), ۲۴۱-۲۵۴.
- Tenenbaum, G., Stewart, E., Singer, R. N., & Duda, J. (۱۹۹۷). Aggression and violence in sport: An ISSP position stand. *Sport Psychologist*, ۱۱, ۱-۷.
- Zolaktaf, V. (۲۰۰۴). *Spectator Management and Control of Mobility in Football*. Paper presented at the International Football Conference, Tehran. (In persian)